

Naturvårdsverkets ärendenr: NV-06957-17

VERKSAMHETSPLAN för naturum
Vattenriket

Ver 2017-12-01

Förslag till verksamhetsplan för naturum *Vattenriket* År 2018 År 2019-2022

2018 bjuder på sång och dans i Vattenriket. Foto Patrik Olofsson

Biosfärområde Kristianstads Vattenrike omfattar i stort sett hela Kristianstads kommun. Här finns nästan alla svenska naturtyper i ett landskap som präglats av människan genom tiderna. Mitt i biosfärområdet ligger naturum Vattenriket.

Den mäktiga Helge å flyter tvärs igenom landskapet och fångar upp små vattendrag från åsarna och slätten. Här och var buktar den ut i Araslövssjön och Hammarsjön innan den når Hanöbukten. Ån kantas av våtmarker och strandängar. Men Vattenriket är inte bara vått, här finns både lummiga ädellövskogar och torra sandiga odlingsmarker.

Den omväxlande naturen ger många olika miljöer för djur och växter att leva i. Vattenriket är ovanligt artrikt och en riktig hot spot för hotade arter. Området täcker mindre än två promille av Sveriges yta, men på denna lilla plätt lever hela 20 procent av landets hotade arter!

Kristianstads kommun har åtagit sig att verka för att Vattenriket ska vara ett bra hem åt både natur och människor. I olika projekt hjälper biosfärkontoret djur och växter att leva vidare, samtidigt som människor får möjlighet att ta del av naturens nyttor utan att förstöra dem. För att kunna göra det behöver vi lära mer om landskapet och naturen. En del i arbetet är att ta fram och sprida ny kunskap. Biosfärkontoret inventerar, ger ut rapporter, samarbetar med forskare och håller konferenser.

Tillsammans med föreningar, företag och markägare tas hållbara lösningar fram för att både bevara och nyttja landskapets värden. Vi anlägger våtmarker och rör om i sanden. Många arter och välfungerande ekosystem gör att vi klarar klimatförändringar och andra utmaningar bättre. Genom att hjälpa människor att uppleva naturen får vi fler med på tåget. Vi har 21 besöksplatser med fågeltorn, stigar och utemuseer. **Naturum Vattenriket är kronan på verket med utställning, möteslokal och restaurang. Här berättar vi hur biosfärområdet fungerar och visar vägen ut i Vattenriket.**

Vi kallar arbetet för biosfärarbete. Glädjande nog ser vi goda resultat! Vid besöksplats Pulken samsas tranor, skådare och lantbrukare. Malen simmar åter i Helge å och uttern fiskar utanför naturum. I dag ses områdets våtmarker inte längre som vattensjuka utan vattenrika. Ett kvitto på en ny attityd till hur vi kan använda naturens resurser!

Innehåll

1.	SYFTE	6
1.1.	Syfte enligt Naturvårdsverkets nationella riktlinjer	6
1.2.	Lokala och regionala syften för det egna naturumet	6
2.	MÅL	7
2.1.	Mål 2018	7
2.2.	Mål 2019-2022	9
2.3.	Målgrupper enligt Naturvårdsverkets nationella riktlinjer	10
2.4.	Målgrupper för det egna naturumet	10
3.	ANALYS AV RISKER/MÖJLIGHETER	11
3.1.	Nuläge	11
3.2.	Möjligheter	11
3.3.	Risker	12
4.	NATURUMS VERKSAMHET	13
4.1.	Övergripande planering för nästa år	13
4.2.	Teman	13
4.3.	Programverksamhet	14
4.4.	Tillfälliga utställningar	15
4.5.	Kommunikationsinsatser	16
5.	PERSONAL	16
6.	KOMPETENSUTVECKLING AV PERSONAL	17
6.1.	Nästa år	17
6.2.	Nästföljande fyraårsperiod (2019-2022)	18
7.	PLAN FÖR FÖRNYELSE AV FAST UTSTÄLLNING	18
7.1.	Nästa år	18
7.2.	Nästföljande fyraårsperiod (2019-2022)	18
7.3.	Budget och finansiering för förnyelse av fast utställning	19
7.4.	Förankring	19
8.	FASTIGHET/LOKALER	19
8.1.	Nästa år	19
8.2.	Nästföljande fyraårsperiod (2019-2022)	19
9.	ÖVRIG UTVECKLING	19
9.1.	Nästa år	19
9.2.	Nästföljande fyraårsperiod (2019-2022)	23
10.	UPPFÖLJNING	27
10.1.	Besökarundersökningar	27
10.2.	Naturumstatistik	27
10.3.	Tankelistning	27
10.4.	Övrigt	27
11.	BUDGET FÖR NATURUM	28

Sammanfattning

Naturum Vattenriket går in i det åttonde verksamhetsåret med välbesökta programpunkter och med en uppskattad upplevelserik utställning. Under 2018 är årstemat *"Ekosystemtjänster i Vattenriket"*. Vi fortsätter vårt fokus på arter och ekosystemtjänster och vi ger det en touch av sång och dans med både melodifestivalkoppling, trandans och Musik i redet. Några av de viktigare dragen i verksamhetsplanen för 2018 beskrivs nedan.

PUBLIKA AKTIVITETER:

- Vi fortsätter att ha publika föredrag på lördagar. Under vintern har vi flera dragare, bland annat Lars Jonsson och Roine Magnusson.
- Melodifestivalen kommer till Kristianstad och vi genomför programpunkten med titeln Vattenrikets vassaste sångare under tidig vår.
- Transsången invigs med Trandagen. Därefter bemannar vi Pulken med Tranvärdar under två veckors tid.
- Under våren fokuserar vi på ekosystemtjänster i skogsbad, besök hos vildbin och en bussresa på temat Smaka på Vattenriket.
- Lillö borgruin får ett extra fokus under våren med Öppen borg, naturvägledning, skapande skola och körsång.
- Flera besöksplatser får ta plats i programmet, bl.a. Vramsån där vi har en ny utställning och nyblivna naturreservatet Mosslunda.
- Populära inslag som håvning vid håvningsbryggan, qigong och skogsbad fortsätter under vår, sommar och sensommar.
- Vi knyter an till kultur och musik genom Kulturnattens körkonsert i Lillöborgen och Musik i redet vid sex tillfällen under vår och sommar.
- Höstprogrammet kommer att fokusera på ekosystemtjänster i hög utsträckning, bl.a. med Äpplets story, Gåsprat och Naturmandala.
- I november genomförs den årliga forskningskonferensen BIOSFÄR 2018.

BOKNINGSBARA AKTIVITETER

- Vi tar fram nytt föredrag på titeln "Lär om Biosfär" och förbereder för ett helt nytt bokningsbart paket kring Hitta ut i Vattenriket som lanseras inför 2019.

PEDAGOGISK VERKSAMHET

- Vi har fokus på ekosystemtjänster i undervisningen. Under året har vi som mål att ta fram ett pedagogiskt verktyg för att jobba med ekosystemtjänster i praktiken med elever och lärare.
- Vi fortsätter samarbetet med Högskolan Kristianstad med lärarstudenter som gör en del av sin utbildning på naturum.
- Vi fortsätter samarbetet med Vattenrikets ekologer med gymnasieelever.
- Det nya biosfärklassrummet kommer på plats vid Utemuseum Äspet.
- Under sommarlovet första vecka genomför vi Sommarlovsaktiviteter för barn som en del i Kultur- och fritidsförvaltningens utbud.

- Biosfärläggret genomförs för åttonde gången. Liksom förra året är det ett dagläger under 5 dagar med 20 barn.

UTSTÄLLNING OCH INFORMATION

- Modulen Ny i Vattenriket kompletteras med teckenspråk under januari.
- Modulen Biosfär kompletteras med 2017 års händelser under januari.
- I februari står en tillfällig utställning med titeln Vattenrikets vassaste sångare klar- här kan man både höra fågelröster och själv rösta.
- Under vårens artrika tema samlar vi in karaktäristiska växter från olika temalandskap som exponeras i ny utställningsdel.
- En helt ny modul kring Alla tiders vatten invigs under hösten.
- Vi undersöker möjligheterna för att placera webbkamera och väderstation på naturum.

ÖVRIG UTVECKLING

- Vi fortsätter vårt goda samarbete med Café Årum i gemensamma paket.
- Vi fortsätter projektet Tranvärdar vid Pulken tillsammans med lokala föreningar.
- Vi fortsätter att utveckla Må bra i Vattenriket t.ex. genom att erbjuda Skogsbad till kommunens stresshanteringsgrupper.
- Vi är delaktiga i kommunens satsning på Melodifestivalen i Kristianstad genom ny modul och tillhörande programpunkter.
- Vi utvecklar tillsammans med kollegorna på Biosfärkontoret en ny responsiv hemsida med förbättrad navigation och innehåll.
- Vi samarbetar med Konsthallen om ett konstprojekt med uppstart våren 2018.
- Vi utvecklar nya samarbeten med kommunens turismverksamhet när kommunens turistbyrå blir mobil istället.

NATURUMS NÄROMRÅDE

- Vi deltar i planeringsarbetet för att skapa rekreationsområde med entré till naturum på deponiområdena nära naturum.
- Entrén för bilburna förstärks med ny infoplat och toaletthus.
- Linnérundan får en säker övergång tillgänglig för alla över Härlövsängaleden.
- Vi inleder tillsammans med C4 Teknik en projektering för spång och gömsle i anslutning till naturumsjön.

1. Syfte

1.1. Syfte enligt Naturvårdsverkets nationella riktlinjer

”Naturum är till för alla. Det ska vara en plats där man känner sig välkommen, oavsett förutsättningar eller intressen. Här ska man bli inspirerad att uppleva naturen. Här väntar en upplevelse man inte förväntade sig. När vägen till naturen går genom naturum kan besökaren förvänta sig hög kvalitet och ett mervärde. Naturum engagerar, berikar och erbjuder kunskap och upplevelser. Naturum ger besökaren en känsla av att man vill komma tillbaka, igen och igen.”

Verksamheten vid naturum ska:

- välkomna besökaren genom att vägleda om vad man kan se, uppleva och göra i området,
- inspirera besökaren till att uppleva och vistas i naturen, skapa nyfikenhet och bidra till förståelse och engagemang för natur och naturvård,
- fördjupa besökarens förståelse för naturområdet: förklara vad som hänt, händer och varför det sker,
- bidra till att öka besökarens kunskap om ett naturområdes naturvetenskapliga, natur-, kultur- och upplevelsemässiga värden samt hur människan använt sig av och påverkat naturen,
- motivera besökaren att använda naturområdet på ett sådant sätt att områdets naturvärden, kulturvärden och andra upplevelsemässiga värden bevaras långsiktigt,
- arbeta för att skola och annan undervisning ska besöka och använda naturum,
- ge information om hur tillgängligt området är, hur man tar sig dit och hur man hittar där,
- sprida kännedom om en trakts naturskyddade områden.

1.2. Lokala och regionala syften för det egna naturumet

Naturum Vattenriket är mötesplats och besökscenter i Biosfärområde Kristianstads Vattenrike, ett stort område med mycket höga och varierade naturvärden. I Vattenriket har vi 21 besöksplatser med fågeltorn, stigar och utemuseer. Naturum Vattenriket är kronan på verket med utställning, möteslokal och restaurang. Här berättar vi hur biosfärområdet fungerar och visar vägen ut i Vattenriket.

Syften för naturum Vattenriket är bl. a.

- Att bidra till att Biosfärområde Vattenriket uppfyller Unescos riktlinjer för Biosfärområden genom det svenska Biosfärprogrammet.

- Att vara en resurs i Kristianstads kommuns övergripande arbete med att vara en attraktiv kommun med en långsiktigt hållbar livsmiljö, t.ex. genom att uppfylla målen i kommunens styrkort om Friska ekosystem.
- Att vara den naturliga mötesplatsen i Biosfärområde Vattenriket.
- Att visa vägen ut i Vattenriket.
- Att bidra till delaktighet och engagemang för Vattenriket i bygden.
- Att vara en av Kristianstads stora attraktioner inom besöksnäring samt bidra till att utveckla en hållbar turism i Vattenriket.

2.Mål

2.1.Mål 2018

NATURUM SKALL VARA EN NATURLIG MÖTESPLATS OCH BESÖKSCENTER FÖR BIOSFÄROMRÅDE VATTENRIKET, vilket bl. a innebär att:

- naturum är en viktig del i biosfärområdets arbete med att uppfylla styrkortets mål om Friska ekosystem.
- naturum har öppet mer än 300 dagar med fri entré.
- naturum når fler än 100 000 besökare under 2018.
- naturum verkar för att konferenser och möten som rör arbetet i Biosfärområdet förläggs till naturum. Minst 10 större möten med anknytning till arbetet i Biosfärområdet förläggs till naturum.
- naturum erbjuder naturvägledning av hög kvalitet. Minst 80 grupper bokar naturvägledning under 2018.

NATURUM SKALL HA ETT RIKT OCH VARIERAT PROGRAMUTBUD FÖR ALLA ÅLDRAR OCH OLIKA MÅLGRUPPER, vilket bl. a innebär att:

- naturum erbjuder ett varierat program utifrån årets huvudtema Naturens nyttor i Vattenriket. Minst 400 programpunkter erbjuds under 2018.
- naturum i det arbetet samarbetar med lokala intressenter för att bredda programutbudet. I programrådet ingår minst fem externa parter.

NATURUM SKALL VISA VÄGEN UT I VATTENRIKET, vilket bl. a innebär att:

- naturum fortsätter öka fokus på att få ut besökare från naturum genom att förlägga programaktiviteter som naturupplevelser, skogsbad, vandringar och utomhusmatlagning till besöksplatser i biosfärområdet.
- naturum fortsätter utveckla naturvägledning som verktyg och kunskapsfält. Under 2018 fortsätter vi fokusera på *det arrika Vattenriket och ekosystemtjänster*.
- vi är delaktiga i framtagande av ny entréfunktion vid naturums parkering med infoytor och konstverk tillsammans med Biosfärkontoret, C4 Teknik och Konsthallen.

- projektering för en spångad led med gömsle i anslutning till naturumsjön påbörjas tillsammans med bl. a kommunens tekniska förvaltning, C4 Teknik.
- vi bidrar i projektering och genomförande av en säker övergång över Härlövsängaleden som del i den populära Linnérundan.

NATURUM SKALL BIDRA TILL ATT ÖKA DELAKTIGHETEN OCH ENGAGEMANGET FÖR VATTENRIKET I BYGDEN, vilket bl. a innebär att:

- naturum fortsätter samarbetet med vänföreningen Vattenrikets vänner och andra lokala organisationer med intresse för Vattenrikets värden.
- naturum fortsätter bidra i arbetet med att utbilda Biosfärambassadörer. Minst 20 nya ambassadörer utbildas under 2018.
- naturum under 2018 är delaktig i kommunens arbete med Melodifestivalen både i utställning och i programpunkter.
- naturum under året tillsammans med Biosfärkontoret arbetar med temat Smaka på Vattenriket där lokala produkter som producerats på ett hållbart sätt lyfts fram.

NATURUM SKALL ERBJUDA VERKSAMHET FÖR FÖRSKOLA/ GRUNDSKOLA, GYMNASIUM OCH SFI SAMT UTVECKLA NYA PEDAGOGISKA METODER, vilket bl. a innebär att:

- naturum fortsätter att prioritera att ta emot skolkasser. Under 2018 arbetar vi med minst 80 skolklasser omfattande 1600 elever.
- naturum genomför Biosfärläget med temat *Naturen gör nytta i Vattenriket* med plats åt 20 barn.
- naturum fortsätter samarbetet med Vattenrikets ekologer. Minst fyra klasser får ta del av detta i våta eller torra miljöer.
- naturum fortsätter att utveckla nya uteklassrum/biosfärklassrum. Under 2018 kommer uteklassrum Äspet på plats.
- naturum under 2018 tar fram ett pedagogiskt redskap för att arbeta med ekosystemtjänster.
- naturum under 2018 är delaktig i projekt tillsammans med konstnärerna inom projektet Man and Biosphere.

NATURUM SKALL SAMARBETA MED LÄROSÄTEN PÅ UNIVERSITETSNIVÅ, vilket bl. a innebär att:

- naturum bidrar till att genomföra forskarkonferensen BIOSFÄR 2018 tillsammans med kollegor inom avdelningen för Tillväxt och hållbar utveckling samt Högskolan Kristianstad.
- naturum tillsammans med kollegor från avdelningen för Biosfär och hållbar utveckling är involverad i ett flertal större forskningsprojekt som bedrivs vid Högskolan Kristianstad och Stockholms Universitet.

För 2018 prioriteras tiden till att vara delaktig i studier om ekosystemtjänster, om gässen i Vattenriket och i projekt kring vattenkvalitet i Helge å och sjöarna.

NATURUM SKALL HJÄLPA TILL ATT TA FRAM OCH SPRIDA INFORMATION OM VATTENRIKET FÖR OLIKA MÅLGRUPPER, VIA OLIKA KANALER OCH SÄTT ATT KOMMUNICERA vilket bl. a innebär att:

- naturum är delaktigt i de informationssatsningar som kommer att genomföras från Biosfärkontorets sida under året. Under 2018 är det fortsatt fokus på ekosystemtjänster som tema, och med särskilt fokus på större programpunkter och nya utställningar som kommer till under året.
- naturum fortsätter förbättra utställningen i naturum. Under 2018 läggs fokus på att lansera den nya modulen Alla tiders vatten.
- naturum ytterligare förbättrar informationen på andra språk än svenska i utställningen. Under 2018 kompletteras modulen Ny i Vattenriket med teckentolkade filmer.
- naturum fortsätter använda facebook som kanal för informationsspridning i vårt dagliga arbete. Under året är målet att passera 4000 gillare.
- fortsätta använda Instagram och #vattenriket med målet att under året få in 500 nya bilder taggade med #vattenriket.

NATURUM SKALL BIDRA TILL ATT LOCKA TURISTER TILL KRISTIANSTAD MED VATTENRIKET SOM ATTRAKTION SAMT BIDRA TILL ATT MÖTEN FÖRLÄGGS I KRISTIANSTAD MED VATTENRIKET SOM BIDRAGANDE ANLEDNING, vilket bl. a innebär att:

- naturum skall fortsätta arbeta aktivt med Tripadvisor som verktyg och skall erhålla ett nytt Certificate of Excellence för 2018.
- naturum har nära kontakt med personal inom Kristianstads kommun som arbetar med turismutveckling för att planera gemensamma satsningar och aktiviteter. Minst en gemensam marknadsföringsinsats genomförs under året.
- naturum är en resurs i Kristianstad vid stora evenemang som förläggs till staden, som t.ex. Melodifestivalen. Målet är att minst fem större grupper som besöker Kristianstad utifrån ett annat evenemang även besöker naturum.

2.2. Mål 2019-2022

- Att naturum fortsätter att uppfylla Naturvårdsverkets krav och intentioner för naturum.
- Att naturum blir en allt viktigare del som mötesplats för Biosfärområde Vattenriket.

- Att naturum fortsätter att vara en viktig del i Kristianstads kommuns prioriterade uppgifter och på så vis bidrar till Kristianstads attraktivitet.
- Att naturum fortsätter ha generösa öppettider, omfattande programutbud, pedagogisk verksamhet och naturvägledning av hög kvalitet.
- Att naturum och naturums verksamhet blir en pusselbit i kommunens arbete med folkhälsa och integration.
- Att naturum som arbetsplats är väl fungerande, satsar på en bra arbetsmiljö, nöjda medarbetare och får ”grönt ljus” i medarbetarenkät och andra arbetsmiljöutvärderingar.

2.3. Målgrupper enligt Naturvårdsverkets nationella riktlinjer

”Huvudsaklig målgrupp för naturumverksamheten är den breda allmänheten i alla åldrar utan speciella förkunskaper, både svenska och utländska besökare. Även återkommande eller särskilt kunniga besökare bör få utbyte av sitt besök. Detta kan ske genom fördjupningsmöjligheter och genom att verksamheten förnyas och utvecklas med omväxlande programverksamhet och tillfälliga utställningar.”

Särskilt prioriterade grupper är:

- Människor för vilka naturen är relativt okänd.
- Barn och unga. Naturvägledning och andra verksamheter anpassade för barn och unga ska finnas.
- De som kommer till naturum från skola och andra utbildningar.

2.4. Målgrupper för det egna naturumet

Naturum Vattenriket skall vara en resurs för många olika målgrupper. Vi brukar använda mottot *”inte bara för Fjällrävenfolket”* för att spegla bredden som vi strävar efter. Alla målgrupper är lika viktiga för att bilda den helhet som naturum står för.

- Allmänhet, föreningar och företag från Kristianstad.
- Skolklasser och barnfamiljer i Kristianstad med omnejd.
- Turister och dagsbesökare från övriga delar av Skåne samt angränsande län.
- Studiegrupper från myndigheter, företag och kommuner.
- Inflyttade kommuninvånare från andra länder.
- Utländska besökare, i synnerhet danska och tyska besökare.
- Rullstolsburna och andra besökare med funktionshinder.
- Högskole- och universitetsstudenter från t ex Kristianstad och Lund.
- Bussbolag med större grupper.

Punkt 3 beskriver omvärldsfaktorer som kan komma att påverka planeringen.

3. Analys av risker/möjligheter

3.1. Nuläge

Övergripande

Naturum fortsätter att vara välbesökt och uppskattat med över 100 000 besökare årligen. Café Årum drivs sedan sommaren av ny mycket uppskattad restauratör. Flera större renoveringar har genomförts under året som gått och ytterligare åtgärder väntar, bl.a. ett eventuellt golvbyte i utställningen.

Arbetsmiljö

Vi utvecklar ständigt schemaläggning, planering av tid och arbetsuppgifter för att varaktigt kunna ha en god arbetsmiljö. Trots detta upplevs periodvis stress, särskilt under våren.

Utställning

Förnyelsen och förbättring av utställningen pågår ständigt. Under det gångna året har en Optyryxfilm haft premiär och vi har tillgodosett behovet av texter på tio olika språk.

Övrigt

I naturums närområde pågår ett omfattande arbete för att utveckla den gamla deponin till rekreationsområde. I samband med det skapas infoplatser för Vattenriket vid parkeringen.

3.2. Möjligheter

Övergripande:

Det finns stora möjligheter för naturum att utvecklas ytterligare som besöksmål under kommande år. Att vi nu har en ny omtyckt restauratör som driver Café Årum gör att många grupper väljer att komma till naturum.

Turistbyrån kommer under 2018 att flytta sin bemanning av Turistbyrån till att i större utsträckning finnas där besökarna finns - som på naturum. Detta kan ge oss bättre möjligheter att möta utländska gäster.

Arbetsmiljö:

Under förra året hade vi stängt några veckor i januari för att underlätta för underhållsarbete och planering. Under 2018 planerar vi att ha stängt alla måndagar utom under sommaren. Vi ser framför oss att detta ger oss möjligheter att komma ifatt med både underhållsarbete i utställning och i projekt vi driver och genomför.

Utställningen:

Vi har åtgärdat de flesta moduler med nya texter och andra förbättringar. Nu äntligen har vi tid och kraft att göra vid modulen Alla tiders vatten som skjutits

upp ett antal år. Vi tar också chansen att vara delaktiga i det för kommunen stora eventet, att Melodifestivalen kommer till Kristianstad. Vi lanserar en modul kring Vattenrikets vassaste sångare och sätter glitterhatt på kungsfiskaren som välkomnar besökare vid infarten till naturum. Kanske kan vi nå en ny besöksgrupp?

Övrigt

Vi märker stort intresse från många aktörer i närsamhället som t.e.x Konsthallen, Hälsoträdgården, Mötesplatser för seniorer, Urbana Hembygdsgårdens och kommunens företagshälsovård. Detta ger oss intressanta möjligheter att nå nya målgrupper och visa vägen ut i Vattenriket för fler.

Planarbetet kring deponin Härlövs ängar och backar kan bidra till att skapa en fin entrémiljö runt naturum, med infoplatser, spångad led i våtmarkerna mot Vilans strandängar och nya miljöer att visa besökare ut till i anslutning till de gamla deponierna. Samarbetet med Konsthallen kan ge ytterligare en dimension åt detta genom att ett konstverk placeras i entréområdet.

3.3. Risker

Övergripande:

För att fortsätta vara ett av Kristianstads viktigaste besöksmål måste helheten kring naturum ge en positiv upplevelse. Redan när man parkerar bilen börjar upplevelsen. Väl inne på naturum är alla delar viktiga- både utställning och restaurang bidrar till helhetsupplevelsen. Flera av dessa viktiga delar drivs av externa aktörer som vi inte råder över.

Arbetsmiljö:

Personalens tid- eller brist på tid- är en riskfaktor. Genom att vi har så stor verksamhet på så få personer är varje medarbetare en mycket viktig kugge för att det skall fungera. Vi ser ökade risker för att personalen skall utsättas för rån i naturums butik. En följd av detta är att vi kommer att bli kontaktfria från 1/1 2018.

Övrigt:

Naturums närområde är deponiområde. Området kommer att tackas för att göras säkert. I skrivande stund är det fortfarande oklart exakt hur det kommer att påverka naturums besökare.

En viktig fråga i naturums närområde är vad som kommer att hända när Tivolibadet flyttar. Tivolibadet ligger i östra änden av naturumbron. Högskolan Kristianstads har visat intresse för badhustomten och har publicerat skisser på höga byggnader som skär av linjen mellan staden via naturumbron ut till naturum. Denna arkitektoniska siktlinje och koppling mellan stad och våtmark var ett krav i programskrivningen inför naturum. Det är av största vikt att man i

fortsatta planer för badhustomten planerar på ett sätt så att man tillvaratar vattnets värden och den unika kopplingen mellan stad och våtmark.

Punkt 4 – beskriver de aktiviteter som bidrar till att syfte och mål uppfylls.

4. Naturums verksamhet

4.1. Övergripande planering för nästa år

Naturum Vattenrikets öppettider 2018 är:

Januari–17 juni: tisdag–söndag kl 11-16.

18 Juni-augusti: måndag–söndag kl 10-17.

September- december: tisdag–söndag kl 11-16.

Utöver detta är naturum öppet under förmiddagar mellan kl. 8.00 och 11.00 för bokade skolklasser och gäster i hörsalen.

För att optimera bemanningen till när behoven är som störst kommer naturum att öka sina öppettider under sommaren och då ha öppet 7 dagar i veckan kl. 10.00–17.00. Under resten av året kommer naturum att ha stängt måndagar. Naturum håller också stängt vardagarna vecka 2, 3 och 4 i januari.

Detta betyder att naturum under 2018 planeras vara öppet för allmänheten och bokade grupper något färre dagar än tidigare år, men ändå fortfarande över 300 dagar. Antalet öppettimmar blir oförändrat 1780 timmar.

4.2. Teman

Naturum Vattenriket bygger programverksamheten på teman som skall spegla såväl arbetet i Biosfärområdet som årstiderna i Vattenriket. Under 2018 är det *Ekosystemtjänster i Vattenriket* som står i fokus. Under våren blir fokus på artrika upplevelser i Vattenriket. Under hösten fokuserar vi mer på ekosystemtjänster och i synnerhet på goda lokala produkter som är goda exempel i dubbel bemärkelse.

VINTER I VATTENRIKET 1/1-1/3
 TRANOR I VATTENRIKET 1/3-15/4
 VÅR I VATTENRIKET 10/4-18/6
 SOMMAR I VATTENRIKET 18/6-19/8
 SMAKA PÅ VATTENRIKET 20/8-31/10
 FORSKARVECKOR 1/11-30/11
 JUL PÅ NATURUM 1/12-31/12

4.3. Programverksamhet

Programverksamheten knyts till de teman som beskrivits ovan. Varje tema omfattar ett stort antal programpunkter med allt från exkursioner, via lunchföreläsningar till familjeaktiviteter. Utöver detta program erbjuder vi en daglig visning alla öppettid dagar, samt fiskprat varje helg och filmvisning vid begäran. Vårens program bifogas.

Programbladen trycks i en upplaga om totalt 20 000 ex och informationen om programpunkterna sprids såväl via vårt tryckta program, som via hemsida, blogg, nyhetsmail och facebook samt till tidningar och Orangea stadens evenemangskalender.

Särskilt vill vi lyfta fram följande planerade programaktiviteter för 2018:

- I vintertemat kommer vi att fortsätta med fokus på örnar genom örnföreläsningar, Örnbus och den uppskattade familjeaktiviteten Örnprat för små öron. Naturvägledarna kommer varje söndag i vinterprogrammet att bjuda på upplevelser i närområdet under titeln Vinterliv i Vattenriket. Vi väntar oss också ett välbesökt föreläsning när Lars Jonsson berättar utifrån boken Vinterfåglar.
- Under februarihelgen kompletterar vi våra uteaktiviteter med en kreativ inomhusworkshop som vi kallar Prova tova. Ull är ju en av de ekosystemtjänster som betesmarkerna bidrar med. Utomhus blir det Djurolympiad och Bygga bo.
- Melodifestivalen kommer till Kristianstad i mars. Vi tar chansen att låta Vattenrikets egna sångfåglar ta plats på scen under titeln Vattenrikets vassaste sångare.
- Transåsongen invigs med en Trandag. Därefter bemannar naturums personal tillsammans med Tranvårdar Pulken under två veckors tid. Precis som tidigare år bjuder vi också på både flera tranföreläsningar, en Tranbus till Pulken och ett artrikt pyssel där vi viker tranor. I

föredraget Nära fåglar som Augustprismominerade Roine Magnusson håller får vi lära känna även andra fåglar än tranor på ett helt nytt sätt.

- Lite senare under våren tittar vi närmare på ekosystemtjänster som vi mår gott av - vårliga naturupplevelser och saker som smakar gott från Vattenriket. Det blir Skogsbad, besök hos vildbina i vårt bihotell och en bussresa ut i Vattenrikets odlingslandskap på temat Smaka på Vattenriket.
- Lillö borgruin får ett extra fokus under våren. Vattenrikets vänförening ökar sin bemanning av borgen till att omfatta alla vårens söndagar och röda dagar. Vi tre tillfällen förstärker naturvägledarna upplevelsen vid borgen. Under Kulturnatten låter vi sånglärkor och näktergalar samsas med körsång i Lillöborgen.
- Vi firar Biologiska mångfaldens dag vid besöksplats Vramsån där vi har en ny utställning på plats. Världsmiljödagen firas med invigning av naturreservatet Mosslanda, som också är en besöksplats i Vattenriket.
- I sommarprogrammet blir det regelbundna aktiviteter i naturums närområde, som hävning från hävningsplattform och qigong på naturums takterrass. Föreningarna bjuder på exkursioner ut i det gröna och våra välbesökta sommarkonserter under rubriken Musik i redet ges under söndagar.
- Höstprogrammet kommer att fokusera på ekosystemtjänster i hög utsträckning. Det blir upplevelseföredrag på temat Äpplets story där vi använder våra kunskaper i Storytelling, det blir Gåsprat utifrån gässen som ekosystemtjänst och naturligtvis kommer vi att visa den fina filmen om ekosystemtjänster i Vattenriket. Vi kommer att njuta av naturens skönhet genom workshops med naturmandala.
- I november genomförs den årliga forskningskonferensen BIOSFÄR 2018.

4.4. Tillfälliga utställningar

Följande tillfälliga utställningar planeras för 2018:

- En ny årsutställning placeras på baksidan av barnhörnans sittgrupp. Den kommer att ha temat Biosfärområdet som arena för globala målen.
- En ny tillfällig utställning med vepa och ljudfiler tas fram till hörsalen på naturum. Den kommer att fokusera på ekosystemtjänster utifrån vår programpunkt Konsten att göra ett äpple.
- Tillfälliga utställningar i anslutning till våra teman placeras på galler runt Opteryx.
- Under februari och mars när det är Melodifestivalen gör vi om myshörnan till temat Vattenrikets vassaste sångare. Där kommer en touchskärm där man kan lyssna på, lära mer om och rösta på Vattenrikets egna sångare.
- Under vårens artrika tema bygger vi en utställning av växter från olika temalandskap i Vattenriket.

- Under provfisket av mal i augusti tar vi in några små malar till vårt tillfälliga akvarium.

4.5. Kommunikationsinsatser

Vi arbetar i ett brett perspektiv med kommunikationsinsatser och genomför dessa tillsammans med Biosfärenhetens infogrupp. Kommunikationsinsatserna beskrivs i bifogad kommunikationsplan. Några viktiga kommunikationsinsatser under kommande år är:

- Naturums program:
 - framtagande och tryck av sommarprogram, höstprogram och vårprogram.
 - marknadsföring av 400 programpunkter via Facebook, pluggannonser, evenemangskalendrar, nyhetsmail och affischer.
 - genomförande av 400 programpunkter.
- Naturums utställning:
 - Komplettering av modulerna Ny i Vattenriket samt Biosfär, uppdaterade fisknamn vid Digitala fiskar, uppdaterad yta med småkryp vid Forsakar.
 - Ny tillfällig utställning Vattenrikets vassaste sångare.
 - Helt ny modul Alla tiders vatten.
- Biosfärklassrum Äspet vid havet kommer på plats.
- Uppstart av nyproduktion av Utflyktsguide.
- Uppstart av nyproduktion av Utställningskatalog.
- En ny, kraftigt förbättrad och omarbetad hemsida ser dagens ljus.

Punkt 5 - 9 beskriver vilka resurser som krävs för att uppfylla aktiviteterna under punkt 4.

5. Personal

Naturum Vattenriket kommer att ha öppet drygt 300 dagar och ca 1 800 timmar för allmänheten. Utöver detta är naturum öppet för skolklasser och andra besökande grupper ytterligare ca 500 timmar.

Den personal som finns på naturum Vattenriket under 2018 är:

- Naturumföreståndare (100%)
- Naturvägledare (100%)
- Naturvägledare (100%)
- Naturpedagog (100%)
- Utställningstekniker (100%)
- Administratör (100%)
- Marknadsföring (50%)

- Timanställda naturumvårdare kompletterar ordinarie personal under helg och semester

För varje naturum ska planerade öppettider och personalinsats anges enligt nedanstående tabell. Fyll endast i siffror. Eventuella kommentarer till uppgifterna kan göras i text under tabellen.

Excel-tabell (dubbelklicka i tabellen).

Öppettider, besök och bemanning					
Månad	Antal besök	Antal öppettimmar	Antal öppettidagar	Antal bemanningsdagar	Antal bemanningstimmar
Januari	2299	70	14	139	1104
Februari	5127	120	24	125	982
Mars	6339	135	27	167	1311
April	7795	150	25	145	1129
Maj	8211	162	27	156	1219
Juni	10521	182	26	172	1337
Juli	18869	217	31	144	1169
Augusti	15228	217	31	154	1131
September	8465	156	26	156	1220
Oktober	6778	130	26	148	1159
November	5907	130	26	140	1112
December	5000	115	23	105	872
Summa	100539	1784	306	1751	13745

6. Kompetensutveckling av personal

6.1. Nästa år

Under 2018 kommer vi att fortsätta att fokusera på vårt årstema *Ekosystemtjänster i Vattenriket* samt förbereda oss inför 2019 års tema som är *Hitta ut i Vattenriket*. Utifrån medarbetarsamtal kommer enskild kompetensutveckling att läggas upp, omfattande allt från projektledning via naturvägledning till administration. Nedan följer ett axplock av det vi idag känner till. I vissa fall omfattas all personal, i andra fall är det enskilda som avses.

- Januari: Uppstartsdag naturumpersonal
- Januari: Fördjupning qigong och andning
- Januari: Uttrar, ekologi och beteende, Skånes djurpark
- April: Lugn av naturen, CNV
- Maj: Kurs vårfåglar Ölands Folkhögskola
- Våren: Projektledarkurs
- Våren: Planerings- och exkursionsdag med Biosfärkontoret
- Våren: HLR och hjärtstartare
- Våren: Regional eller tematisk naturumträff
- Våren: Besök på marint kunskapscenter, naturum Öresund
- Våren: Utbildning webbverktyg

- Augusti: Uppstartsdag naturumpersonal
- September: Naturum nationell träff
- Hösten: Planerings- och exkursionsdag med Biosfärkontoret
- November: Biosfär 2018, forskningskonferens
- November: Studieresa med norska naturum
- Kompetensutveckling genom de föredrag som erbjuds inom naturums program under året
- Utöver detta bestäms i samråd med respektive medarbetare lämplig utbildning inom prioriterade områden

6.2. Nästföljande fyraårsperiod (2019-2022)

Under en femårsperiod planerar vi en kompetensutveckling inom områdena:

- Fortsatt kompetensutveckling för att säkerställa vår kompetens inom respektive område, inkluderande såväl naturvägledarkompetens som utställningsteknik och administrativ kompetens.

7. Plan för förnyelse av fast utställning

7.1. Nästa år

Under 2018 kommer vi att fortsätta förbättra utställningen i naturum utifrån följande plan:

- Det största projektet i utställningen under 2018 är att (äntligen) ersätta modulen Alla tiders vatten med en helt ny modul. I den kommer det att finnas möjlighet att fördjupa sig både i vattenstånd och vattendrag. Det blir en touchlösning med nya filmsekvenser och kartor.
- Modulen Ny i Vattenriket kompletteras med teckenspråk.
- Melodifestivalen kommer till Kristianstad i mars nästa år. I anslutning till det kommer vi att ta fram en touchskärm med en applikation där man kan titta på, lyssna på, läsa om och rösta på åtta olika fågelarter från Vattenriket. Vi kallar modulen Vattenrikets vassaste sångare.
- Modulen Biosfär uppdateras med 2017 års händelser.
- Listan över fisknamn vid Digitala fiskar uppdateras med korrekta namn.
- Ytan med småkryp vid Forsakar uppdateras så att den blir mer funktionell för besökare.

7.2. Nästföljande fyraårsperiod (2019-2022)

- Årligen uppdatera modulen "Biosfär" med varje års viktigaste händelser.
- Vi planerar för att sätta webbkamera och väderstation på naturum.
- Nyproduktion av utställningskatalog.
- Årlig nyproduktion av årsutställning.
- Utbyte av halogenlampor i utställning.

- NFC-koder i utställning.
- Planering och genomförande av "Opteryx 4.0" år 2019.

7.3. Budget och finansiering för förnyelse av fast utställning

De personella resurser som krävs utgörs av del av tid från Vattenrikets info-grupp som utgörs av fyra personer. En rimlig uppskattning av nedlagd tid för de planerade förbättringarna av naturums utställningar är 200 timmar.

I driftsbudget för 2018 finns tillräcklig summa avsatt för att genomföra det som beskrivs ovan.

7.4. Förankring

Nya förslag till utställningsdelar tas fram tillsammans i infogrupp och diskuteras tillsammans med medarbetare samt med externa kunskapsnoder. Budget arbetas in i naturums budget för kommande år.

8. Fastighet/lokaler

8.1. Nästa år

Många större förändringar och kompletteringar är genomförda i naturum. Under 2018 färdigställs:

- KNX panelen.
- Eventuellt golvbyte i naturums utställning.
- Ett nytt toaletthus som blir ett efterlängtat komplement till naturums tre toaletter.

Ansvarig för detta är kommunens tekniska förvaltning, C4 Teknik. Åtgärder kommer om möjligt att genomföras under januari månad då naturum är stängt.

8.2. Nästföljande fyraårsperiod (2019-2022)

Det som kvarstår med säkerhet är att byta golv i naturums utställning. Det kommer tidigast att ske januari 2018.

9. Övrig utveckling

9.1. Nästa år

Fokus kommande år ligger på artrikedom och på ekosystemtjänster under temat *Ekosystemtjänster i Vattenriket*.

Här följer några av de viktigare satsningarna vi planerar för under 2018 som inte utförligt nämnts under annan punkt.

Café Årum

Café Årum har sedan sommaren 2017 en ny restauratör som upphandlats genom tjänstekoncession. Att åter ha en restauratör som serverar omsorgsfullt lagad mat av lokala och ekologiska råvaror är en omistlig del i naturumhusets utbud. Vi kommer att fortsätta utveckla samarbetet under kommande år med gemensamma paket för t.ex. konferensgäster och bussturister.

Naturums närområde

Ett större arbete som kommer att påverka naturums närområde är planarbete för att skapa rekreationsområde på de gamla deponiområdena både öster och väster om Härlövsängaleden. Delar av tippområdet utgörs idag av Naturreservat Årummet. I anslutning till naturum med infart från Härlövsängaleden finns en stor parkering som dels serverar naturums gäster, men framförallt fungerar som pendlarparkering.

Under 2018 kommer området på parkeringen som ligger närmast naturum att omskapas till en bättre entréfunktion för besökarna till naturum och Vattenriket. Ett toalettus har precis kommit på plats och kommer att tas i drift runt årsskiftet. En infoplatz/väderskydd med omfattande information om biosfärområdet och naturum kommer på plats under våren 2018.

Parkeringen skall också utökas med drygt 150 nya parkeringsplatser.

Samtliga dessa arbeten planeras och utförs av C4 Teknik i nära samråd med bl.a. naturum.

Pulken

Vid besöksplats Pulken samlas under våren tiotusentals besökare och tranor. Det är ett omfattande arbete att få allt att fungera vid Pulken och flera förvaltningar deltar i detta. Biosfärkontoret samordnar arbetet där bl.a. C4 Teknik, Länsstyrelsen och naturum är delaktiga. Naturums roll vid Pulken handlar dels om Tranvärdarna dels om webbkameran på tranorna.

Under våren 2017 utvecklade vi tillsammans med lokala föreningarna bemanningen vid besöksplats Pulken genom projektet Tranvärdar. Även under 2018 kommer Pulken att bemannas av dessa kunniga värdar i blå jackor som både kan berätta om Vattenriket och om de rastande tranorna. Tranvärdarna bemannar vid Pulken från Trandagen den 25 mars till och med helgen 8-9 april. Projektet med Tranvärdar samordnas från naturum som också arvoderar föreningar med hundra kronor per timme som deras medlemmar bemannar Pulken. Denna summa bekostas av "pins-pengar".

Vid Pulken finns under mars och april en webbkamera som sänder aktuella bilder från tranornas Bed and Breakfast ut på nätet. Naturums utställningstekniker har hittills varit den som hållit ihop tekniken och praktiken med webbkameran.

Vattenrike för alla

Under kommande år kommer vi att fortsätta vårt arbete med att sprida Vattenriket till alla. Vi har bokat in en fortsättning med Seniordagar med Mötesplats Kristianstad. När det gäller arbetet med integration för nya svenskar så har vi trappat ner ambitionsnivån sedan vår medarbetare från Syrien tagit tjänstledigt för utbildning. Vi fortsätter med att träffa SFI-grupper och planerar att åter genomföra Sommarlovsaktiviteter med siktet inställt på att nå en bred publik.

Nya och uppdaterade besöksplatser

Under kommande år kommer flera besöksplatser i Vattenriket att rustas upp.

- Besöksplats Vramsån kommer att lyftas fram i naturums program under Biologisk mångfaldsdagen i maj. Vid Vramsån kommer det då att finnas en ny utställning att ta del av.
- Besöksplats Mosslunda lyfts fram på Världsmiljödagen i juni. Mosslunda har efter många års arbete äntligen fått status som naturreservat.
- Vid besöksplats Kanalhuset kommer under året en fiskebrygga för personer med funktionsvariation att komma på plats som del i ett LONA projekt om fiske i Vattenriket.
- Linnérundan passerar förbi naturum och ger årligen ger 40 000 besökare en fin upplevelse av de stadsnära våtmarkerna. Under senaste åren har Linnérundan successivt gjorts tillgänglig för rullstol och barnvagn. Under 2018 kommer den sista pusselbiten, en planskild övergång över den trafikerade Härlövsängaleden.
- Biosfärkontoret driver projektet Vattenrikeleden. Det är 14 mil vandringsled som kan komma att bli del av den populära Skåneleden. Under innevarande år görs en förstudie, och under 2018 kommer konkreta steg att tas med den första etappen.

Konstprojektet

Ett konstprojekt under ledning av Caroline Mårtensson kommer att starta upp under året. Det går under arbetsnamnet Man and Biosphere. Under hösten kommer konstnärerna som ingår i projektet att ha en utställning på Konsthallen i Kristianstad. Under våren, sommaren och hösten kommer olika aktiviteter att genomföras- någon eller några som samarrangemang på naturum eller i Vattenriket och andra på Konsthallen.

Melodifestivalen

Melodifestivalens deltävling Andra Chansen kommer till Kristianstad 2-3 mars nästa år. I anslutning till evenemanget har kommunens evenemangsgrupp ställt frågan på vilket sätt vi från naturums sida kan vara delaktiga.

Vi har beslutat om ett par olika insatser från naturums sida. Det ena är en

tillfällig utställningsmodul vi kallar Vattenrikets vassaste sångare, som även om den primärt tas fram för Melodifestivalen 2018 kan återanvändas vid senare tillfälle.

I modulen kan besökarna på ett lustfyllt sätt stifta bekantskap med åtta av de vassaste sångarna i Vattenriket. I skämtsam ton beskrivs de åtta sångarnas "röster", man kan lyssna på dem, titta på dem- och naturligtvis rösta på dem.

Till modulen knyts också en programsatt aktivitet med titeln "Ta chansen- lär känna Vattenrikets vassaste sångare" som genomförs under helger under våren.

Det andra projektet är att den stora kungsfiskaren på sin stolpe utanför naturum kommer att få en glitterhatt under melodifestivalsvåren :-).

Pedagogisk verksamhet

Varje år träffar naturpedagogen över 80 skolklasser på naturum. En gång i månaden leder naturpedagogen familjeaktivitet utifrån aktuellt tema i naturums program. Några projekt utöver detta under kommande år är:

- Vi avser att ta fram ett pedagogiskt verktyg för att jobba med ekosystemtjänster.
- Fortsatt samarbete med Högskolan Kristianstad med lärarstudenter inom No/Teknik som gör del av sin utbildning på naturum.
- Fortsatt samarbete med Vattenrikets ekologer i våtmarker och sandiga marker.
- Ett nytt biosfärklassrum om havet kommer på plats vid Utemuseum Äspet.
- Sommarlovsaktiviter: Under sommarlovs första vecka kommer vi att ha drop-in aktiviteter för sommarlovslediga barn.
- Biosfärläggret genomförs under kommande år som ett dagläger under 5 dagar med 20 barn.

Ny hemsida

Under 2018 kommer Vattenrikets nya hemsida att lanseras. Den är responsiv, d.v.s. fungerar fullt ut i olika webbläsare, datorer, Ipads och smartphones. I samband med den nya hemsidan skrivs i stort sett allt material också om och omformas till en bättre, mer lättnavigerad struktur. I och med den nya hemsidan kommer vi inte att kunna få in värden från vår väderstation från 1997. Vi avser att undersöka förutsättningarna för att få till stånd både webbkameralösning och väderstation från naturum.

Turistutveckling

Stora förändringar sker inom kommunens turismverksamhet i takt med att besökarna använder sig allt mer av digitala tjänster som tripadvisor, booking

och olika sociala medier. Kommunens befintliga turistbyrå stängs och istället kommer turistinformatörerna att bemanna platser som har stora mängder besökande turister – som naturum, Regionmuseet, centrala Kristianstad och olika besöksmål i Åhus. För oss på naturum innebär detta ett spännande samarbete under 2018 som ännu så länge inte tagit tydlig struktur.

9.2. Nästföljande fyraårsperiod (2019-2022)

Biosfärområdets handlingsprogram för kommande tioårsperiod beskriver Biosfärområdets och naturums fokusområden för kommande tioårsperiod. De fokusområden som rör naturums verksamhet mest beskrivs nedan med texten kursivt markerad där naturum har en extra viktig roll.

Ekosystemtjänster bidrar till välfärd

Tankesättet bakom begreppet ekosystemtjänster, att naturens tjänster är viktiga för människans välfärd, är en naturlig del i biosfärarbetet. Vattenrikets varierade landskap ger förutsättningar för många olika ekosystemtjänster. Våtmarkerna jämnar ut flödet i Helgeån, minskar näringsläckaget och skänker oss ett rikt djurliv och friluftsliv. Strandängarna ger bete och foder, skogen timmer, svamp och bär, kusten bidrar med rekreation och havet tar upp koldioxid och ger oss fisk. Det är viktigt att dessa naturens tjänster bibehålls och förstärks.

Inom de närmaste åren kommer vi att arbeta för att öka medvetandet om Vattenrikets ekosystemtjänster. Vi ska verka för att ekosystemtjänsterna identifieras, kartläggs och blir en del i samhällsplaneringen. Dessutom kommer vi att arbeta i projekt som förbättrar förutsättningarna för naturen att leverera ekosystemtjänster.

Må bra i Vattenriket

I ett samhälle med stress och höga sjuktal blir naturen som källa till återhämtning allt viktigare. En del i vårt arbete är att underlätta för boende och besökare att komma ut i Vattenriket. *Det gör vi genom att tillgängliggöra och informera om områdets höga natur- och kulturhistoriska värden på naturum Vattenriket och vid våra 21 besöksplatser. I naturum Vattenrikets program finns flera aktiviteter som erbjuder naturupplevelser på många sätt.*

De närmaste fem åren planerar vi att vidareutveckla Vattenriket som en källa till lugn och avkoppling för att nå en bättre folkhälsa och livskvalitet. Detta ska ske genom att vi är delaktiga i projekt kopplade till grön rehabilitering och projekt som går ut på att använda naturen som en källa till återhämtning i förebyggande syfte - green care.

Stadsutveckling på ett hållbart sätt

Staden Kristianstad ligger omgärdad av internationellt klassade våtmarker och naturreservat. De som bor i kommunens tätorter har nära till naturen och i många tätorter finns höga naturvärden inne i samhällena, till exempel Åhus blomrika infarter.

Att uppfylla Unescos uppdrag att vara modellområde för hållbar samhällsutveckling innefattar även stadsutvecklingen. Biosfärkontoret fortsätter att vara delaktigt i flera projekt tillsammans med kommunens övriga förvaltningar. Ett sådant är Vilans strandäng där möjligheten att utveckla stadsdelen på ett ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbart sätt belyses. *Ett annat är arbetet med Härlövs ängar och backar där områden som tidigare använts för deponi ska miljösäkras och utvecklas för rekreation och naturvärden med en inbjudande entré och utemiljö i anslutning till naturum Vattenriket.*

Turism på naturens villkor

Biosfärområde Kristianstads Vattenrike med naturum lockar 250 000 besökare om året. Vattenriket är en viktig del i Kristianstads kommuns utveckling som turistdestination och ett verktyg för att uppmuntra hållbar naturturism.

I en destinationsutvecklingsprocess som påbörjades i nordöstra Skåne 2015 är naturturism ett av tre teman som ska stärka tillväxt och lönsamhet i besöksnäringen. *Kristianstads Vattenrike är en stark reseanledning till området och skapar förutsättningar för hållbar företagsutveckling.*

Vandring, cykling, fiske, paddling, guidade turer och andra upplevelser utomhus efterfrågas av besökare både från Sverige och de prioriterade utländska marknaderna. Vattenrikets besöksplats Pulken är en populär destination med utvecklingspotential. På våren matas de flyttande tranorna för att undvika skador på lantbrukarnas nysådda åkrar. I fågeltornet intill njuter besökare från när och fjärran av trandansen. Pulken är ett gott exempel på biosfärarbete och en bra plats att berätta om det.

Sprida ny kunskap

Att sprida ny kunskap är en viktig del i biosfärkontorets arbete. Kunskapen sprids på Vattenrikets hemsida, genom rapporter, möten med olika aktörer, i guidningar, föredrag och på konferenser på naturum.

I skriftserie "Vattenriket i fokus" samt i pressmeddelanden och artiklar på Vattenrikets hemsida publiceras rapporter, undersökningar och informationsskrifter. Publikationerna sprids till myndigheter, bibliotek, läroverk, tjänstemän, politiker och finns på Vattenrikets hemsida.

Varje november hålls en forskningskonferens, Biosfär, på naturum Vattenriket. Konferensen är ett samarbete med Högskolan Kristianstad med målet att sprida aktuella forskningsrön med anknytning till Biosfärområde Kristianstads Vattenrike. Bland deltagarna finns forskare, naturentreprenörer, journalister, tjänstemän i kommun och Länsstyrelse, personal från andra biosfärområden. Arbetet med att sprida ny kunskap via en rad olika kanaler fortsätter framöver.

Ringar på vattnet

För att nå framgång i arbetet är den lokala förankringen central. En väg är att utbilda så kallade biosfärambassadörer. Sedan våren 2013 har drygt 200 personer utbildats. Tanken är att ambassadörerna ska hjälpa till att sprida intresse och kunskap om Vattenriket som rekreationsområde med varierad natur och tillgängliggjorda besöksplatser och som modellområde för en hållbar samhällsutveckling. Vi fortsätter att engagera kommuninvånarna genom att utbilda biosfärambassadörer.

*Biosfärområde Kristianstads Vattenrike har dessutom en vänförening som samlar in pengar och stöttar olika projekt. *Samarbetet med Vattenrikets vänner och biosfärambassadörerna är viktigt för biosfärområdets förankring och utveckling.**

Digital kommunikation och PR

Biosfärkontoret använder en rad olika digitala informationskanaler: hemsida, facebook, instagram och nyhetsmejl. Här berättar vi om biosfärarbetet och tipsar om det som är på gång i Vattenriket och hur besökare och boende kan njuta av naturvärdena på olika sätt.

Nyheter om biosfärarbetet publiceras på hemsidan och skickas till intresserade som ett samlat nyhetsmejl en gång i kvartalet. Informationsmejl om programaktiviteter på naturum sprids med täta mellanrum hela året. Hemsidan är både ett viktigt kunskapsarkiv och en plattform för aktuella händelser. De närmaste åren ska hemsidan förnyas. Media är en viktig informationskanal. Vi skickar pressmeddelanden och bjuder in till pressträffar för att berättar om vår verksamhet.

Marknadsföring av naturums aktiviteter sker även i form av annonsering i dagspress.

När det gäller utställningsteknik använder vi qr-koder som en genväg till information, ljudguider och filmklipp. Detta kommer vi att utveckla – allt för att besökaren ska få information på olika sätt och med olika sinnen.

Naturum - mötesplats och skyltfönster

2010 öppnade naturum Vattenriket som biosfärområdets mötesplats och skyltfönster.

Sedan dess har naturum Vattenriket blivit en viktig del i Kristianstads profil. Hit kommer över 120 000 besökare om året från när och fjärran i alla åldrar för att lära sig mer om Vattenrikets unika natur och om arbetet i biosfärområdet.

Naturum vänder sig till en bred målgrupp och inträdet är gratis.

Vi arbetar utifrån Naturvårdsverkets riktlinjer med värdeorden tillgängligt, välkomnande och inspirerande. På bottenvåningen finns en utställning och på övre plan en servering. Båda verksamheterna ska genomsyras av Vattenrikets värdegrund.

Utställningen är bemannad av kompetenta naturvägledare, som visar vägen ut i Vattenriket och berättar om biosfärområdet. Det finns ett rikt programutbud som är gratis för besökarna och bokningsbara föredrag och visningar av hög kvalitet.

Utställningen ska utvecklas kontinuerligt. Opteryx är särskilt viktig och förnyas vart tredje år med en ny upplevelsefilm. På naturum finns en hörsal med

fantastisk utsikt över naturumsjön där uttrar och kungsfiskare syns på vintern. Den ska användas i biosfärområdets egen verksamhet för föredrag, möten och pedagogiska aktiviteter. När lokalen är ledig kan andra hyra den för möten och föredrag.

Hitta ut i Vattenriket

Att underlätta för boende och besökare att uppleva Vattenriket är en viktig del i biosfärkontorets arbete. Vattenrikets besöksplatser gör området tillgängligt och sprider kunskap om områdets natur och kulturhistoria. Utgångspunkten är naturum som visar vägen ut till hela Vattenriket med utställning, naturvägledare och ett brett utbud aktiviteter. Vid besöksplatserna finns spångade leder, ljudguider och informationskylltar. Fem platser har mer utvecklad information, så kallade utemuseer.

Inom fem år ska Biosfärkontoret göra en översyn av besöksplatserna. Ett nytt utemuseum med fokus på havet invigs 2017. Torsebro och Åbjär är andra områden som kan bli besöksplatser. I samband med översynen ska biosfärkontoret ta fram en ny utflyktsguide till området. Arbetet med att utveckla Vattenrikets besöksplatser sker i nära samarbete med C4 Teknik. Förutom cykel och vandring är ridning och fiske områden som kan utvecklas ytterligare.

Vattenriket för alla

Biosfärkontoret arbetar kontinuerligt för att Vattenriket ska vara tillgängligt för så många som möjligt. De närmaste fem åren har vi ett särskilt fokus på äldre och invandrare. Idag finns information om Vattenrikets naturvärden och biosfärarbetet på svenska, engelska och tyska. För att nå nya målgrupper behövs information på fler språk. I projektet Ny i Vattenriket tar vi fram och tillgängliggör detta på hemsidan och på naturum Vattenriket.

Arbetet med att tillgängliggöra besöksplatserna för äldre och personer med funktionsnedsättning fortsätter. Ett mål är att den stadsnära Linnérundan ska vara tillgänglig för rullstolar och barnvagnar.

Naturpedagogik i fokus

Ett särskilt viktigt fokusområde för naturum Vattenriket är att erbjuda naturpedagogisk verksamhet för barn och pedagoger. De närmaste åren ska vi utveckla nya metoder för naturpedagogiken, till exempel skapa biosfärklassrum samt öka samarbetet med biosfärområdets ekologer.

Det viktiga samarbetet med Högskolan Kristianstads lärarutbildning fortsätter. Varje år ska också ett biosfärläger genomföras. Biosfärläget är ett dagläger som vänder sig till barn i åldern 10-14 år. Under ett par veckor får ett tjugotal deltagare vara ute och att lära sig om naturen och människan genom att uppleva, upptäcka och undersöka Vattenriket.

Punkt 10 beskriver hur verksamheten planeras att följas upp.

10. Uppföljning

10.1. Besökarundersökningar

Under 2018 fortsätter vi med våra kvantitativa undersökningar av naturums besöksantal, antal deltagare på aktiviteter samt besöksantal till Vattenrikets besöksplatser i landskapet.

10.2. Naturumstatistik

Statistiken rapporteras löpande enligt riktlinjer.

10.3. Tankelistning

Tänkbara idéer för tankelistning är:

- nya montern Alla tiders vatten
- ny programpunkt om ekosystemtjänster där storytelling ingår

10.4 Övrigt

Punkt 11 beskriver beräknade intäkter för naturum samt kostnader för personal, lokaler, verksamhet och utställning (punkt 4-9).

Punkt 11 redovisas i en särskild excelfil.

11. Budget för naturum

Redovisas separat i excelfil som ännu inte är uppdaterad med 2018 års siffror.

		Totalt	
	Summa kostnader	11 878	
	Summa intäkter	11 878	
naturum, ange namn			
	naturum Vattenriket		
		Totalt (netto, kostnader)	Kostnader (brutto) Intäkter (brutto)
Övergripande arbete naturum		0	350 350
Drift och underhåll naturum			
		Totalt (netto, kostnader)	Kostnader (brutto) Intäkter (brutto)
Drift och underhåll av kommunal fastighet		0	6871 6871
Summa		0	6871 6871
Friluftsliv och information			
		Totalt (netto, kostnader)	Kostnader (brutto) Intäkter (brutto)
Information skyltar, broschyrer, utställningar m.m.		0	155 155
Information tillfälliga utställningar		0	30 30
Summa information		0	185 185
		Totalt (netto, kostnader)	Kostnader (brutto) Intäkter (brutto)
Naturvägledning bemannad naturvägledning, ej personal		0	234 234
Naturvägledning personalkostnader		0	4238 4238
Summa naturvägledning		0	4472 4472
Summa friluftsliv och information		9314	4657 4657
Uppföljning			
		Totalt (netto, kostnader)	Kostnader (brutto) Intäkter (brutto)
Uppföljning friluftsliv och information		0	
Ansvar			
21421	Naturum	2017	2018
		11 438,0	11 438,0
Akt			
1400	Gemens kostnader-intäkter	53,0	53,0
1401	Personal	3 636,0	3 636,0
1402	Tim- och västidsanställd	602,0	602,0
1403	Kompetensutveckl personal	35,0	35,0
1404	Hyses- och lokalkostnader	6 871,0	6 871,0
1405	Arbetsplatskostnader	55,0	55,0
1406	Arbetsplatskostnader IT	91,0	91,0
2950	Försäljningsverksamhet	-40,0	-40,0
2951	Naturumverksamhet	0,0	0,0
2952	Hörsalen	-50,0	-50,0
2953	Utställningar	185,0	185,0
2954	Pins SQF		
2955	Lokalt fågelskydd		